

کتابیات تنقیدی

قدماءه هوآر : مولوی ارباسی les saints des derviches tourneurs . — اورتہ۔
 جمدہ ایکی جلد ، پارس ، طابع « لورو » ، ۱۹۱۸-۱۹۲۲ ؛ برنجی جلد : ۴+۳۹۱ صفیہ ،
 ایکنجی جلد : ۳+۴۵۴ صفیہ .
 تورك ، عرب ، عجم لسان وادبیاتلری حقندہ کی واسع معلوماتیہ استشراف عالمندہ۔
 جدآ یوکسك بر موقع احراز ایتش اولان موسیو « قلمان هوآر » ، اخیراً « افلا کی
 دده » نك مشهور « مناقب العارفين » نی فرانسزجہ یہ ترجمہ و نشرایتدی . پارسدہ کی « École
 pratique des hautes études » ك تدریسات مدیرلرندن اولان مترجم ، بوآری مذکور
 مكتبك « علم ادیان » شعبہ سی سلسلہ نشریاتی میانندہ چیقاردینی جہتہ ، پك طبعی
 اولارق ، « مناقب » ك تاریخ نقطہ نظرندن تأمین ایدہ جکی فوآندی نظر اعتبارہ آلامش ، وسادہ جہ
 علم ادیان اعتباریہ مہم بروثیقہ اورتہ یہ قویقہ چالیشمشدر . کندیسی ایلك جلدك باشندہ کی
 اوچ بچق صحیفہك قیصہ برمقدمہدہ بونی صراحتہ اعتراف ایتدیکی کبی ، ترجمہ سنہ علاوہ
 ایتدیکی بعض تاریخی نوطلردہدہ ، پك معلوم بعض حادثہلرك علی العادہ ایضاحیلہ اکتفا
 ایدہرك ، ہیچ برتقدیدہ کیریشمیور . حالبوکہ موسیو « قلمان هوآر » ، بوآر ك ، بالکز احتوا ایتدیکی
 حادثات روحیہ ودینیہ اعتباریہ دكل ، اون اوچنجی عصر میلادی صوکلریلہ اون دردنجی
 عصر آناطولی تاریخی تدقیق نقطہ سندن دہ پك حائز قیمت اولدیغی ایکنجی جلدك مقدمہ سندنہ
 اعتراف ایتش ، وحتی بونی تأییداً « ژورنال آزیاتیک » ك ۱۹۲۲ جلدلرندن برندہ کوچوك
 مقالہ نشر ایدہرك ، « افلا کی » دن استنباط اولونہ بیان بعضی تاریخی فائدہ لردن دہ بحث
 ایلمشدر .

ایشته بوتون بو ایضات کوستریورکہ ، موسیو « قلمان هوآر » ك « مناقب افلا کی
 ترجمہ سی » ، بوکون المزدہ موجود شکلیلہ ، تاریخی بر منبع اولقندن زیادہ « دینی روحيات » ،
 مدققرینہ یارایاجق بر مأخذ ماہیتندہدر ؛ حالبوکہ آناطولی تاریخك بودورلرینہ عائد منابع
 پك نادر وا کثرتلہدہ بر برینی ناقص بر ماہیتدہ اولدیغی جہتہ ، افلا کی مناقبك ، داہاز یادہ
 بر « منبع تاریخی » اولارق یعنی قوتلی واطرافلی بر تنقید و تشریح تاریخی یہ معروض .

بیراقیلارق نثری، علم عالی ایچون پک قیمتدار اولوردی . «افلا کی دده» بو اثری شجری ۷۱۸ده ترتیبه باشلایه رق ۷۶۱ رجی او اخرنده وفات ایتمش اولدینی جهتله ، نقل ایتدیکی وقایعک مهم بر قسمنی بالذات کوروب دویمش ویا خود کوزره نلردن ایشیتهرک نقل ایتمشدر . آناتولی تاریخنک اک معلق و مجهول دوره لرینه عائد اولان بو معلومات آراسنده ، بالخاصه خلق حیاتنه ، شهرلرک اجتماعی تشکیلاتنه ، حیات مدنییه و دینییه عائد . علی العاده وقعه نویسلرک جانسز و مطرد افاده لرله شهنامه جیلرک طمطراقلی مدحنامه لرنده قولایجه تصادف اولونه میه جق . بر چوق تفصیلات مهمه واردرک ، زمان اعتبارله بو اثره تقدم ایدن « سپسالار» مناقی استئنا ایدیله جک اولورسه ، باشقه هیچ بریده اولنره تصادف امکانی یوقدر . مع مافییه ، بویه «تاریخی» بر نقطه نظر تعقیب ایله مه دیکی ایچون انستیتونک بو محترم و فاضل عضوننی فضله تخطئه یه ده حقمز اولاماز . بویه بر تشریح و تنقیده کیریشمک ایچون ، اودور آناتولی تاریخنه پک یقیندن آشنا اولمق ، و حتی بالکیز تاریخ سیاسی و عسکری دکل ، تاریخ مدنی و دینی اعتبارله اوزون و مشکل تدقیقاته قاتلانمق مجبورتی واردر . حاجوکه موسیو «هو آر» ، بو اثرک دوغروندن دوغرویه علاقه دار اولدینی «مولویلک تاریخی» ایله ده فضله مشغول اولامش ، مولویلک تاریخنک «سپسالار» تذکره ثاقب... «قیلندن پک معروف منبع لرینه مراجعت شوپله دورسون ، حتی «افلا کی» نک ترجمه حالی ، اثرینک تورکجه متعدد ترجمه و التقاتلرینی دخی آراشدیرمغه لزوم کورمه مشدر . اوپله ظن ایدیورمکه ، موسیو «هو آر» ک تعقیب ایتدیکی مقصده نظر آبیله ، مقدمه ده ائرومؤلف حقنده بویوله معلومات تاریخیه ویریله مه سی بر نقصاندر . سوکرا ، ینه مولویلک تاریخی نقطه نظرندن ، «سلطان ولد» ک منوبلرینه ، مولانک «فیه مافییه» ینه مطلقا مراجعت اولونمق ، و مقدمه ده مولویلک طریقتنک منشا وانکشافنه دائر صریح و اطرافلی ایضاحات ویریلک ضروریدی . بو عمومی تنقیداتی اتمام ایچون تفرعانه عائد بعض ملاحظه لر مزیدی ده ذکر ایدم :

حاجی بکتاش ولی «حقنده کی الک اسکی تاریخی وثیقه» ، «افلا کی» ده موجود بر قاچ فقره درکه ، مشارالیهک «مولانا» ایله معاصر اولدینی کورسترمک صورتیه . بو خصوصه مقدا میدانه چیقاردیغمز . سائر دلائل تاریخیه ایله ده تطابق ایدر . بو فقره لرک برنده : «دیار رومده بابا رسول نامنده بری ظهور ایله دیکی و حاجی بکتاش خراسانی آدلی بر خلیفه سی اولدینی ، حاجی بکتاشک ده شیخ اسحق عنوانلی درویشنی بعض سؤاللر صورمق اوزره مولانایه کونردیکی ، الخ...» یازیلدر . موسیو «هو آر» ترجمه سنده بو فقره می : «رومده ظهور

ایدهن حاجی بکتاش ولی به بعضی نری طرفدن بابا رسول الله ده دینلیدیکی « طرزنده قید ایتمکده در [ج ۱ ، ص ۲۹۶] . حالبوکه دارالفنون کتبخانه سنده ۸۵۸ نومسوده مقیداسکی بر « افلاکی » نسخه سنده کی : « بکتاش خراسانی که خلیفه مخلص بابا رسول بود که در ملک روم ظهور کرده بوده و جماعتی اورا بابا رسول الله میکفتند » جمله سی ، موسیو « هو آر » ک بوراده یا کیلدیغنی قطعی صورتده کوسترمکده در . مزاجعت ایتمکمز دیگر بر قاچ اسکی افلاکی نسخه سی بوفکر مزی تأیید ایتمیدیکی کی ، آریجه ، « مثنوی خوان درویش محمود » ک - خصوصی کتبخانه مزده ایکی نسخه سی بولونان - « ترجمه ثواب » ی ده بونی تأیید ایتمکده در . ایشک داها غریبی ، موسیو « هو آر » ک ، « حاجی بکتاش ولی » حقه ده « هاهمهز » ک عثمانلی تاریخیه « کیب » ک « تاریخ اشعار عثمانیه » سنه مراجعتی توصیه ایتمه سی در . حاجی بکتاشی ، هیچ قیمتی اولمایان بعض منابعه استناداً « اورخان غازی » له معاصر عد ایدهن بوذاتلرک افاده سیله « افلاکی » نک بیاناتی آراسنده قطعی بر تعارض اولدینی حالده ، موسیو « هو آر » بونی قید و تثبیته بیله لزوم کورمه مشدر . بزه کوره ، بوراده یا « کیب » له « هاهمهز » دن هیچ بحث ایدیلمه ملی ، بحث ایدیلمه کی تقدیرده اونلرله « افلاکی » نک افاده سی آراسنده کی . بیانت کوستر بله رک تنقیداته کیریشیلمه لیدی .

کذلک بو ترجمه ده پک بسیط بعض دقتسز لک کرده راست کلینیور . مثلاً برنجی جلدده . « سلطان بهاء الدین ولد » مریدلرندن « خواجه احمد فقیه » دن بحث اولونورکن ، کندیسنه جذبه کلرک شهر دن قاچان بوذاتک ، شیخی وفات ایتمکدن سوکرا قونیه یه عودت ایتمیدیکی و ۶۱۸ ده وفات ایلمه دیکی تصریح ایدیلیور . حالبوکه « سلطان العلمانک » نک وفاتی « ۶۲۸ » ده در . فی الحقیقه « افلاکی » متننده احمد فقیهک وفاتی تاریخی اولارق ۶۱۸ سنه سی مقید ایسه ده ، « سلطان العلماء » دن سوکرا وفاتنه نظر آ ، بونک یا کلشلتی میدانده در . موسیو « هو آر » بونی هیچ اولمازسه حاشیه ده تصریح ایتمه لیدی .

اثرده داها بوکی بعض اوافق تفک یا کلشسر ، اسم خاصلرک قرائنده بعض ذهوللر موجود ایسه ده ، بوراده اونلر دن بخی لزومسز عدایدیوروز . هر حالده بو ترجمه ، بوشکلنده بیله ، آناتولی تاریخیه اوغراشانلر ایچون پک قیعتلی بر معاویدر . تورک حرثه ایفا ایتمیدیکی بو بو یوک خدمت دن دولایی انستیتونک بو یورولمق بیلیمز عضو قیمتدارینی تبریک ایده رکن ، بو اثرک ، یوقاریده عرض ایتمکمز نقاط نظره اتباع ایلمک صورتیه ، تورکجه بر ترجمه سنک انتشارینی ده تمی ایتمکدن کندیمزی آلامیوروز .

کریبی زاده محمد رفیواد